

feiten en meningen uit de media- wereld

WIM VAN DER BIESEN

EN

LUC DUJOURIE

De zondagavond BRT-serie «HET PLEIN-TJE», die zowel binnen als buiten de BRT heel wat kritiek kreeg, behaalde een uitzonderlijk hoge kijkdichtheid. Bovendien ging de score tussen de eerste en de vijfde aflevering in stijgende lijn: 46,5% op 5 januari en 52,2% op 2 februari. Dit betekent dat meer dan de helft van de Vlamingen boven de 12 jaar (2,7 miljoen) de vijfde aflevering gevolgd hebben. «Het Pleintje» had dus meer kijkers dan klassieke toppers zoals het Nieuws en Sportweekend, en liet echt populaire programma's zoals Hoger-Lager en Dallas ver achter zich. Het grote succes van deze nieuwe serie houdt wellicht verband met het feit dat het een eigen Vlaamse dramaproductie betreft (deze hebben steeds een hoge kijkdichtheid). Anderzijds is er op zondagavond ook weinig concurrentie (geen tweede net en haast geen populaire programma's op Nederland). Toch is het kijkrecord van «Het Pleintje» voor velen een verrassing.

*

Einde maart 1986 werd bekend gemaakt dat de Wetstraatverslaggever van de BRT-radio, MARC PLATEL, naar «Het Belang van Limburg» was overgestapt om er Hugo Camps op te volgen als politiek commentator. Hij wordt derhalve ook lid van het triumviraat van hoofdredacteurs van het Limburgse blad. Marc Platel studeerde rechten en communicatiewetenschappen aan de R.U.Gent en was sinds 1967 werkzaam op de BRT-radioredactie.

*

TV 5, 6, 7, de zaak Hersant... begin 1986 leek het er op alsof de FRANSE OMROEP-EN MEDIAWERELD op hol was geslagen. De verklaring lag voor de hand: de verkiezingen van 16 maart zouden ongetwijfeld een politieke aardverschuiving (van links naar rechts) tot gevolg hebben en de socialistische regering wilde hierop anticiperen door nog snel één en ander door het parlement te jagen. Vergeefs, zou later blijken. Chirac had Fabius' naamkaartje nog niet van de kantoordeur gehaald, of zijn cultuurminister François Léotard trok op oorlogspad en leek vastbesloten geen rust te kennen vóór het socialistische medialandschap naar de geschiedenisboeken was verwezen. Al snel dook in Léotards woordenschat het ook in Vlaanderen actuele Leitmotiv «privatisering» op, en wel in zijn verklaringen over het nieuwe omroeplandschap. Kortom, één der drie TV-netten zou

geprivatiseerd worden.

Na menig verhit debat leek het er sterk op als zou A2 deze twijfelachtige eer krijgen, wat met name Silvio Berlusconi inspireerde tot een premature kandidatuurstelling en het naar voor schuiven van drieste bedragen.

Ook Robert Hersant liet zich niet onbetuigd, opgelucht als hij zich voelde na het opklaren van de politieke hemel. Het nieuws dat niet A2 maar wel TV1 werd aangeduid sloeg dan ook in als een bom. Menig Frans politiek commentator zag in Chiracs verklaring van 14 mei niets anders dan een politieke zet tegen het «bastion socialiste», zoals men wel eens naar TF1 refererde in rechtse middens.

De door de oppositie opgezette protestacties en stakingen leken weinig vat te hebben op Léotard die enkele dagen nadien verklaarde dat een nieuwe eigenaar 50 % van de aandelen - dus een gegarandeerde controle - zou worden aangeboden. Spijts vele speculaties en vermeende kandidaturen is het sindsdien wachten geblazen op de ontknoping, die vermoedelijk niet lang meer op zich zal laten wachten.

Menig insider zal echter weinig verbaasd opkijken zo we in de onmiddellijke toekomst de initialen CLT en RTL zouden tegenkomen in de Franse pers.

*

Op 25 april 1986 werd FRANS VAN ERPS te Brussel gehuldigd.

De hoofdredacteur en politiek commentator van «De Nieuwe Gids» werd gevierd voor 65 jaar én voor z'n veertigjarige loopbaan als beroepsjournalist. De gevierde was ook verscheidene jaren voorzitter van de Beroepsunie van Belgische Journalisten en heeft in die functie zeer veel bijgedragen tot de erkenning van de titel van beroepsjournalist en tot het bekomen van behoorlijke barema's. In zijn huldetoespraak noemde eerste minister Wilfried Martens Frans Van Erps «een journalist in hart en nieren, en een begrip in onze persgeschiedenis... Wat hij schrijft is zowel klankbord als voedingsbodem voor de opinie van een groot deel van onze bevolking en zijn stem wordt met aandacht beluisterd door onze politici. Bovendien is hij een onverzettelijk voorvechter van de beroepsvrijheid van de journalist».

*

Op 28 april 1986 hield de Belgische Vereni-

ging voor Dagbladuitgevers een persconferentie. Bij deze gelegenheid wilde men protesteren tegen de aangekondigde verhoging van de POSTTARIEVEN voor KRANTEN en TIJDSCHRIFTEN. De door staatssecretaris D'Hondt aangekondigde prijsstijgingen werden als onaantvaardbaar bestempeld, zeker op een moment dat de dienstverlening van de post er zeker niet op vooruit is gegaan. De bedreigingen van de uitgevers als zou men eventueel uitkijken naar andere mogelijkheden inzake verspreiding, schenen echter weinig indruk te maken op de staatssecretaris. Daags nadien stelde ze immers niets te zullen wijzigen aan de voorgenomen plannen, die zouden kaderen in een reeds lang afgesproken meerjarenplan.

Ook dit jaar zat weer de halve wereldbol voor de buis, ook dit jaar weer een bombastisch spectacel en ook dit jaar vielen weer de nodige verrassingen te noteren. De toekenning van de ACADEMY AWARDS 1986, waarbij Hollywood jaarlijks zijn beste producten bekroont, werd een enorm succes voor "Out of Africa". Sidney Pollack en zijn maats mochten liefst zeven Oscars, waaronder deze voor beste regie en film, afhalen voor hun verfilmde versie van Barones Blixens dagboek. Beste acteur was William Hurt ("Kiss of the Spider Woman") en de Oscar voor de beste vrouwelijke vertolking ging naar Geraldine Page voor haar rol in de film "The Trip to Bountiful". Verder kreeg Paul Newman een "Honorary Award" als blijk van hulde voor zijn zeer succesvolle carrière en bleek Steven Spielberg met zijn productie "The Colour Purple" de grote verliezer van de avond.

Vreugde alom toen op 3 mei de Belgische SANDRA KIM te Bergen (Noorwegen) het EUROVISIE-SONGFESTIVAL won met het liedje "J'aime la vie". Winnen is echter één zaak, volgend jaar het songfestival in België organiseren wat anders. Het zal wel niemand verwonderen zo menig BRT-RTBF beleidsman met gemengde gevoelens op voorgenoemde overwinning heeft gereageerd. Naast het feit dat een dergelijk evenement handenvol geld kost (zo'n 100 miljoen dit jaar) en enorme organisatorische inspanningen vereist, schuilt er in België vanzelfsprekend nog een communautaire adder onder het gras. Zo men de strikte logica volgt en weet dat "J'aime la vie" als een RTBF-inzending gold kan men twee

conclusies trekken. Enerzijds kan men stellen dat de RTBF dan ook maar de consequenties moet dragen. Anderzijds ligt volgens de traditie volgend jaar de songfestival-bal in het BRT-kamp. Al snel kwamen beide omroepen wijselijk tot een overeenkomst de krachten te bundelen. Het vinden van een geschikte en voor éénieder aantvaardbare locatie bleek echter een moeilijker opgave. Aan kandidaten is er geen gebrek, maar het lijkt er sterk op dat de aanvankelijke kandidaturen van steden als Oostende, Antwerpen of Luik weinig kans maken tegen het communautaire compromis dat Brussel en Vorst-Nationaal zou kunnen vormen.

BRT-Administrateur-generaal Paul Vandebussche kan op 1 september 1986 met een gerust gemoed uit het beroepsleven stappen.

De hardnekkige geruchten en speculaties omtrent diens opvolging, werden op 14 mei bevestigd. De nieuwe ADMINISTRATEUR-GENERAAL zal Cas Goossens heten en daarmee wordt eigenlijk Vandebussches rechterhand ook zijn opvolger.

CAS GOOSSENS (48 jaar) is een licentiaat Germaanse filologie (K.U. Leuven), die reeds vanaf 1961 bij de BRT-radio actief was als nieuwsdienst-redacteur. In 1975 krijgt hij de leiding over de algemene BRT-directie en zo komt hij in de onmiddellijke omgeving van Vandebussche terecht. Over zijn visies op het omroep-beleid, wilde Goossens nog niets kwijt. Wel is bekend dat hij evenals zijn voorganger een grote bezorgdheid betoont omtrent de objectiviteitsplicht van de publiekrechtelijke omroep, en staat hij bekend als een notoir BBC-fan.

Gelijktijdig met Goossens benoeming werd ook PIET VAN ROE, hoofdredacteur van de radio-nieuwsdienst, bevorderd. Hij zal namelijk op de post van directeur-generaal BRT-radio Jos Op de Beeck aflossen, die per 1 juni met rust ging.

Op 27 mei 1986 heeft de uitgever van het regionale Vervierse dagblad LE JOUR de boeken neergelegd bij de rechtbank van Koophandel van Verviers. Het blad, dat bijna een eeuw oud is (opgericht op 24 maart 1894) en dat als eerste Belgische krant in offset gedrukt werd (sinds mei 1970), heeft reeds een hele tijd financiële moeilijkheden. Einde 1984 werd het opgenomen in de

persgroep waartoe ook La Dernière Heure en La Libre Belgique behoren: de "Régie générale de Presse". De onderneming stelt nog 49 arbeiders en 46 bedienden (waaronder 12 journalisten) te werk. De oplage van Le Jour wordt op 10 à 12.000 exemplaren geraamd en het deficit bedroeg ongeveer 60 miljoen BF.

Wegens ingrijpende herstructureringsplannen — ook op het stuk van de lonen — waren de arbeiders reeds sedert 20 mei in staking, zodat het blad sindsdien niet meer was verschenen. Een en ander heeft het faillissement op bekentenis uiteraard bespoedigd. Onmiddellijk werden twee curatoren aangesteld die de krant (voorlopig) verder uitgeven.

Niet alleen in België, maar ook BOVEN DE MOERDIJK is het OMROEPLANDSCHAP volop IN BEWEGING. De reeds lang aanhoudende, hardnekkige geruchten omtrent een commerciële omroep en een eventueel derde net beginnen stilaan vaste vorm te krijgen.

Net als in België hangt zowat alles af van de regeringspartijen (CDA en VVD), die een en ander in hun regeringsakkoord hebben vastgelegd. Vast staat wel dat indien drie A-omroepen dat wensen en zich engageren, een commercieel net kan worden opgezet. Men denkt hierbij in de eerste plaats aan AVRO, TROS en Veronica. Zo er dat slechts twee zijn, zal de mogelijkheid worden onderzocht, waarbij één van de netten gedeeltelijk commercieel zal worden geëxploiteerd. Grote voorwaarde bij dit alles is echter wel dat de betrokken organisaties na anderhalf jaar hun recht op een deel van de STER-reclameinkomsten zullen verliezen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat bijvoorbeeld premier Lubbers grote moeilijkheden voorziet en zeker de eerstkomende jaren weinig concreets verwacht.

Een ander veelbesproken plan is er één waarbij een derde net zal worden opgericht voor de niet-ledengebonden organisaties als NOS en Teleac, terwijl men dan de zogenaamde "geprofileerde" omroepen (KRO, NCR en VARA) op één net en de "publieksomroepen" TROS, AVRO en Veronica op een ander mag verwachten.

Tenslotte werd nog een verbod op reclame voor abonneetelevisie wettelijk vastgelegd. Tussen planning en uitvoering ligt echter nog een hemelsbreed verschil, zoals menig door de (media-) wol geverfde Vlaming reeds lang beseft.

Op 28 mei 1986 ontving BRT-journalist MAURICE DE WILDE een ERE-DOCTORAAT van de Vrije Universiteit Brussel. Het doctoraat honoris causa werd hem toegekend voor het geheel van journalistiek werk, voor de manier waarop hij zijn onderwerpen behandelt en voor de manier waarop hij in zijn vak de principes van het vrij onderzoek toepast. De VUB vindt ook dat De Wilde erin geslaagd is het wetenschappelijk onderzoek op een indringende manier te populariseren. Tevens is men van mening dat zijn uitzendingen hebben bijgedragen tot de internationale uitstraling van Vlaanderen.

Veel inzendingen, nog meer glamour, glitter en belangstelling, maar weinig verrassingen bij de afrekening; kortom: Cannes 1986. Het 39e FILMFESTIVAL VAN CANNES bracht dus weinig nieuws onder de zon en daar men eerder aan de kassa dan wel aan de meer artistieke aspecten van het filmvak bleek te denken werden zowat alle favorieten en grote producties met één van de talrijke prijzen en vermeldingen bedacht. De Gouden Palm 1986 ging naar "The Mission" van de Brit Roland Joffé (The Killing Fields) waarmee de breedgerichte productie het won van de meer cinefiele. "The Mission", met grote namen als Robert de Niro en Jeremy Irons in de hoofdrollen, verhaalt het klassieke conflict tussen uitbuiting en missionering ten tijde van de Spaans-Portugese kolonisatie van Zuid-Amerika. De prijzen voor de beste vrouwelijke en mannelijke vertolking werden telkens gedeeld door respectievelijk Barbara Sukowa, Margarethe Von Trotta, Michel Blanc en Bob Hoskins.

De Vlaamse bevolking is niet erg geïnteresseerd in een nieuwe commerciële omroep en beoordeelt de BRT-nieuwsberichterijfing als zijnde vrij objectief. Dit zijn, in een notedop, de meest opvallende resultaten van een ONDERZOEK van Alex FORDYN (R.U.G.). Fordyn deed een schriftelijke enquête, die werd beantwoord door zo'n 1900 Vlamingen. Op de vraag naar de objectiviteit van de BRT-Nieuwsdienst antwoordde zo'n 44% positief en 29% negatief. Verder leert de enquête ons dat slechts 16% gewonnen blijkt voor de oprichting van een commerciële omroep, terwijl zo'n 30% voorkeur betoont voor een BRT met reclame. Fordyn deed ook een historisch onderzoek

naar de klachten tegen de BRT en meent een verband te ontdekken tussen de hervormingsplannen van de regeringspartijen en de pieken in de kritiek op de BRT. Vooral sedert het inschrijven van het doorbreken van het omroepmonopolie in het regeerakkoord van december 1981 nam de kritiek beduidend toe. Fordyn argumenteert tenslotte ook dat het weinig waarschijnlijk is dat het oprichten van een eventuele commerciële omroep en een alternatieve nieuwsdienst wat aan de situatie zou veranderen.

Op 2 juni 1986 werd de prijs van de VLAAMSE DAGBLADEN nogmaals met 1 frank verhoogd en bedraagt nu 19 BF. Het is stilaan een gewoonte geworden dat de krantenprijs ieder jaar tijdens de zomerperiode met 1 frank stijgt; sinds 1979 is dit onafgebroken het geval geweest. Zoals steeds is de prijsverhoging, volgens de uitgevers, "het gevolg van de stijging van de produktiekosten". Ter vergelijking: in 1970 kostte een dagblad nog 3,50 BF.

Maradona was nog niet uitgekeken op zijn pas veroverde wereldbeker, de "Jean-Marie"-kreten galmden nog na en menig Belg was nog niet gekomen van de emoties en slapeloze nachten, maar de twee nationale omroepen zaten reeds in gedachten in de toekomst. Enig onderhandelen met de BELGISCHE VOETBALBOND resulteerde in een contract dat BRT en RTBF gedurende vijf jaar een exclusief recht zou geven op het uitzenden van wedstrijden van de nationale ploeg en andere belangrijke ontmoetingen. Dit alles was echter buiten de waard - in casu Jan Kerremans - gerekend. Minister Dewaels kabinetchef, tevens regeringscommissaris bij de BRT, tekende de volgende dag beroep aan tegen betreffende overeenkomst. Zijn motivering luidde dat dergelijk contract in botsing kwam met het principe van de doorbreking van het omroepmonopolie, een principe dat was vastgelegd door nationale en regionale regeringen. Kortom, de overeenkomst zou een aantijging zijn van het algemeen belang en de bal lag nu in het kamp van minister Dewael, die uitspraak zou moeten doen. Eén en ander is vanzelfsprekend te kaderen in een premature concurrentiestrijd tussen BRT-RTBF en de toekomstige (commerciële) concurrentie die op deze wijze het gras voor de voeten wordt weggemaaid.

Mevrouw MIA DOORNAERT werd op het congres van de Internationale Federatie voor Journalisten tot VOORZITTER van deze organisatie verkozen. Zij is de tweede Belg en de eerste vrouw die deze functie krijgt toebedeeld. Mia Doornaert is journaliste bij de buitenland-redactie van De Standaard — Het Nieuwsblad en is sedert 1984 voorzitter van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten van België (AVBB). De Internationale Federatie voor Journalisten (IFJ) omvat journalistenvakbonden en journalistenverenigingen uit een dertigtal landen waaronder alle EEG-lidstaten. Het secretariaat van de vereniging is gevestigd in het Internationaal Perscentrum te Brussel.

"Vinnig met vis...", "Suiker, produkt van de natuur...", ... sedert enkele maanden kan men deze en analoge opbouwende kreten met bijhorende beelden aanschouwen, zo men afstamt op onze nationale omroepzenders. Op een moment dat de discussie betreffende het doorbreken van het BRT-monopolie en het eventuele uitzenden van reclame aan de orde van de dag is, kan men het op zijn minst merkwaardig noemen dat de BRT net nú reclame is gaan programmeren. Zo men stelt dat zulks onwettig is, blijkt dat de omroep nog een stok die "NIET COMMERCIELE RECLAME" noemt achter de deur heeft.

Een juridische studie van deze zaak maakt duidelijk dat de enige wettelijke bepaling terzake, teruggaat op de oude Omroepwet van 1960. Deze blijkt, letterlijk geïnterpreteerd, alleen zogenaamde "merkenreclame" te verbieden en zegt niets over datgene wat de BRT momenteel zegt te doen. Daar in Vlaanderen, in tegenstelling tot Wallonië verdere bepalingen ontbreken, kan de BRT het zich permitteren door te gaan en zo'n 250.000 BF per spot op te strijken.

De hele zaak kwam pas in de publieke opinie op het moment in juni, dat men tijdens de rust van de voetbalwedstrijden voor de wereldbeker spotjes ging uitzenden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat aan het einde van deze maand enkele uitgevers van de geschreven pers hun ongenoegen uitten over de gang van zaken. Deze kritiek kreeg enkele weken nadien, zijn neerslag in een juridische klacht tegen de BRT.

De aanslepende discussies en de blijvende onduidelijkheid betreffende de toekomst van de Vlaamse omroep hebben er intussen alleen maar toe geleid dat de zaak verschillende keren is uitgesteld, zodat men tot op heden nog ongestoord kan genieten van de

veelbesproken niet-commerciële uitingen van Vlaamse vindingsrijkheid.

*

Net als in enkele buurlanden is ook in Vlaanderen de mist boven het medialandschap nog niet opgetrokken en niets wijst er op dat dit eerstdaags het geval zou kunnen zijn. Wel doken er met de regelmaat van de klok belangengroepen op, die naar voor kwamen met allerlei intentieverklaringen, plannen en kritieken.

De praktijk lijkt echter bij dit alles nog ver af. Vermeldenswaard en enigszins merkwaardig is wel een incident dat zich rond 1 april voornamelijk in de pers afspeelde. Op 28 maart pakte het Nederlandse "Algemeen Dagblad" uit met het bericht als zou Rob Out, directeur van Veronica, contacten hebben gehad met enkele Vlaamse ministeriële medewerkers, afgevaardigden van de regeringspartijen en van de pers teneinde tot een samenwerking te komen aangaande de VLAAMSE COMMERCIELE OMROEP.

Toen De Morgen en de BRT dit bericht overnamen was het hek helemaal van de dam. De verwarring werd alleen maar groter toen Rob Out zijn verklaringen bevestigde, terwijl slechts enkele van zijn Vlaamse tegenspelers hetzelfde deden, en anderen de hele zaak ontkenden. De affaire liep dus uit op dezelfde onduidelijkheid die eigen lijkt te zijn aan het hele verloop van de Vlaamse media-discussie.

Ondertussen heeft de Vlaamse regering op 25 juni wel Dewaels ontwerp-kabeldecreet goedgekeurd. Hierin wordt nog maar eens onderlijnd dat de regering slechts één enkel initiatief zal erkennen, omdat zulks de enige waarborg is voor de oprichting van een onafhankelijke zender.

Het vervolg van het verhaal leest U ongetwijfeld in ons volgend nummer.

*

De TV-kijker ziet en onthoudt de RECLAME rondom VOETBALVELDEN niet, aldus zou men de resultaten van een onderzoek over deze materie kunnen resumeren. Naar aanleiding van zijn licentiaatsverhandeling aan het laboratorium voor experimentele psychologie van de K.U. Leuven deed Patrick Coucke een onderzoek, waarbij men de vraag stelde naar de effecten van publiciteitsborden rond voetbalvelden, bij het uitzenden van voetbalwedstrijden.

De proefpersonen werden opgedragen gedurende tien minuten te kijken naar een reportage van een wedstrijd, waarbij met behulp van een zg. "pupilvolger" werd nagegaan wat de betrokkene op het scherm be-

keek.

Hieruit bleek dat de reclameborden slechts bekeken werden gedurende 3 à 4 procent van de tijd dat ze in beeld waren en zo men de proefpersoon daarna ging vragen welke namen en logo's hij had onthouden, bleken de resultaten nog poverder.

Hieruit besluiten dat dergelijke reclamebestedingen dus weggegooid geld zijn is echter een andere zaak. De menselijke geest herbergt nog zo vele grotendeels ongekende psychologische (onbewuste) processen, die het eigenlijk vrijwel onmogelijk maken ondubbelzinnige metingen te doen.

W. Hesling
L. Van Poecke
(Red.)

COMMUNICATIE: van TEKEN tot MEDIUM

Liber Amicorum Professor J.M. Peters
1985 232 blz. 800 BF

Het boek is verkrijgbaar via de boekhandel of rechtstreeks via
PEETERS
Verdeler Universitaire Pers Leuven
Bondgenotenlaan 153
3000 Leuven

W. HESLING EN J.M. PETERS

AUDIOVISUELE RETORIEK

1985 230 Blz. 500 BF

een uitgave van:
Centrum voor Communicatiewetenschap
E. Van Evenstraat 2A
B-3000 Leuven